

म्युच्युअल फंड योजनांमध्ये झाले मोठे बदल

तुमच्या पोर्टफोलिओमध्येही करा बदल

सेबी नेहमीच गुंतवणूकदारांच्या हिताच्या दृष्टीने चांगले निर्णय घेत असते. म्युच्युअल फंडामध्ये पारदर्शीपणा यावा म्हणून सेबीने नुकतेच एका आदेशानुसार धोरणात्मक बदल केले आहेत. त्यानुसार म्युच्युअल फंडातील योजनांमध्ये सर्वच कंपन्यांनी बदल केले आहेत. काय आहे हे बदल? जाणून घेऊया एस. पी. वेल्थ मॅनेजमेंटच्या अनिल पाटील यांच्याकडून...

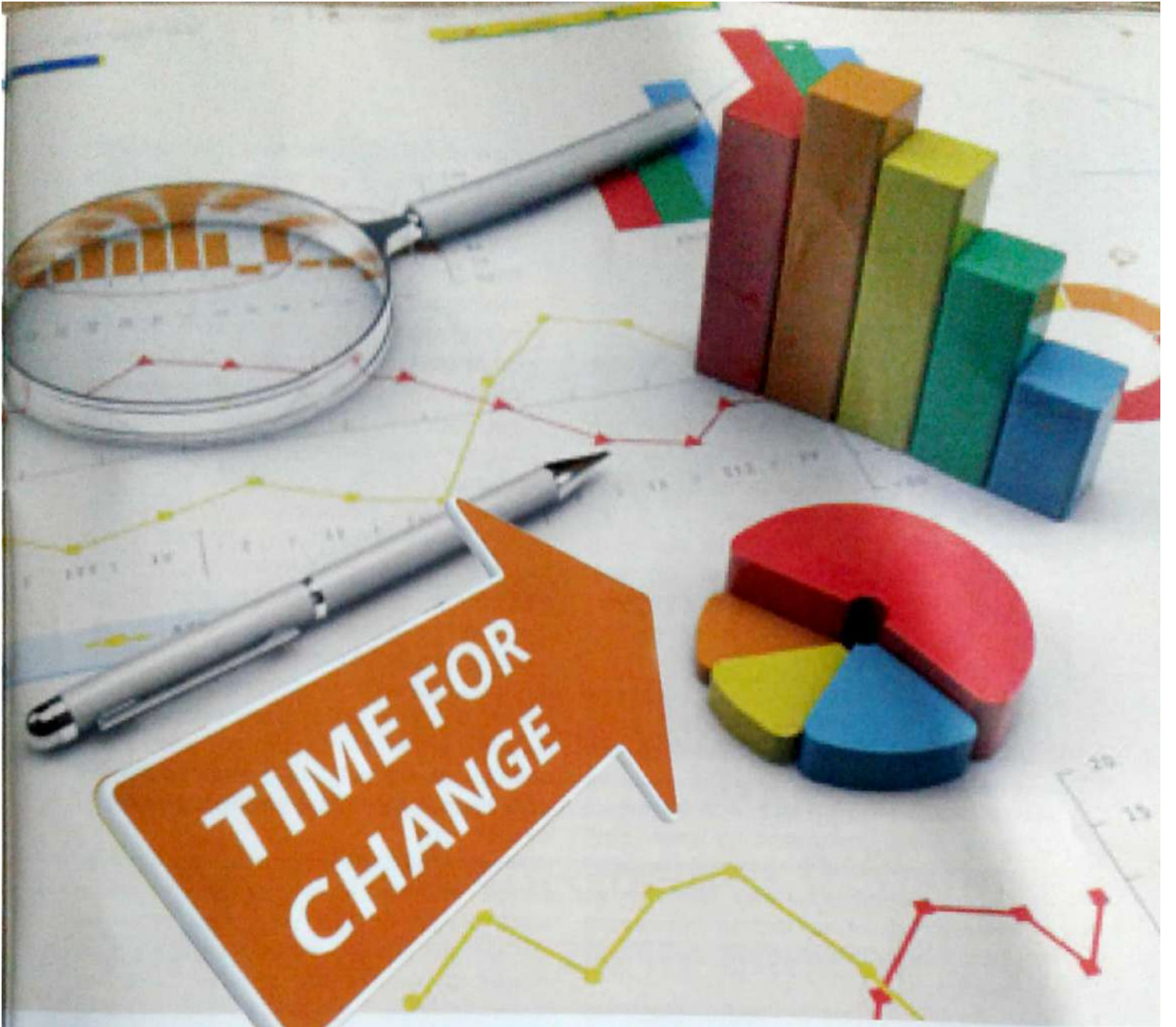

अनिल पाटील
एस. पी. वेल्थ मॅनेजमेंट

आपल्या देशाचा भांडवली बाजार एका वेगळ्या टप्प्यावर पोहोचला आहे. या प्रगतीमध्ये सेबी (Security Exchange Board of India) चे काटेकोर नियंत्रण व घेतलेले धोरणात्मक निर्णय यांचे योगदान महत्त्वाचे ठरत आहे. बाजार भांडवलमधील महत्त्वाचे गुंतवणूक क्षेत्र म्युच्युअल फंड होय. याचे नियंत्रणही सेबीच्या अखत्यारीत येते. सेबी नेहमीच गुंतवणूकदारांच्या हिताच्या दृष्टीने चांगले निर्णय घेत असते. म्युच्युअल फंडामध्ये पारदर्शीपणा यावा म्हणून सेबीने नुकतेच एका आदेशानुसार धोरणात्मक बदल केले आहेत. त्यानुसार म्युच्युअल फंडातील योजनांमध्ये सर्वच कंपन्यांनी बदल केले आहे. म्युच्युअल फंड मुख्यतः चार मार्केटमध्ये गुंतवणूक करते. मनी मार्केट, डेट मार्केट, इक्विटी मार्केट व कमोडिटी मार्केट या चार मार्केटव्यतिरिक्त अधिकृतरीत्या कोठेही गुंतवणूक केली जात नाही. सेबीच्या नव्या नियमानुसार मुख्यतः पाच प्रकारचे वर्गीकरण केले आहे, इक्विटी, डेट, हायब्रीड, सोल्युशन ओरिएंटेड

आणि इतर असे मुख्य पाच प्रकार म्युच्युअल फंडामध्ये निर्माण केले आहेत.

इक्विटी म्युच्युअल फंड : सध्या समभागातील (इक्विटी) म्युच्युअल फंड फार लोकप्रिय होत आहेत. फक्त इक्विटी म्युच्युअल फंडमध्ये विविध प्रकार उपलब्ध आहेत. इक्विटी सेव्हिंग, हायब्रीड, लार्ज कॅप, मिडकॅप, मल्टीकॅप, स्मॉलकॅप, सेक्टर फंड, थिमॅटिक फंड, ईएलएसएस अशा योजना आहेत. योग्य गुंतवणूक निर्णय घेण्यासाठी इक्विटी म्युच्युअल फंड समजावून घेणे जरूरी आहे. या योजनांतील गुंतवणूक ही मुख्यतः अनेक कंपन्यांच्या शेअर्समध्ये केली जाते. या योजना बनविताना त्या योजनेचा उद्देश ठरवून योजनातील नियम व अटी बनविल्या जातात. उदाहरणार्थ लार्ज कॅप फंड. या योजनेतील गुंतवणूक देशातील मोठ्या कंपन्या म्हणजे सर्वाधिक बाजार भांडवल असलेल्या १ ते १०० (Large Company) च्या समभागमध्ये करणे हा उद्देश हा असतो. सेबी नव्या नियमानुसार मार्केट कॅपनुसार वर्गवारी खालीलप्रमाणे केली

आहे.

- १ ते १०० कंपन्या लार्ज कॅप कॅटेगरी
- १०१ ते २५० या मिड कॅप कॅटेगरी
- २५१ ते सर्व कंपन्या स्मॉल कॅप कॅटेगरी

वरीलप्रमाणे वर्गीकरण केले असून सध्या आपल्या देशात NSC व BSE वर एकूण ५००० पर्यंत लिस्टेड कंपन्यांच्या शेअर्सची खरेदी-विक्री होते. कंपन्यांचे मार्केट कॅपिटल बाजार भांडवलनुसार वर्गवारी केली आहे. त्यानुसार लार्ज, मिड अन् स्मॉल कॅप असे म्युच्युअल फंडांमध्ये मार्केट कॅपनुसार वर्गीकरण केले आहे. योजनेच्या उद्दिष्टानुसार कोणत्या कॅटेगरीमधील योजना आहे हे गुंतवणूकदाराला लगेच लक्षात येईल व गुंतवणूकदार आपल्या गरजेनुसार गुंतवणूक करताना व बाजारातील जोखीम किती घ्यायची, याबाबत योजनेची निवड करण्यास स्पष्टता डोक्यासमोर येणार आहे. वरील वर्गीकरणानुसार सर्वच म्युच्युअल फंड योजनांमध्ये पारदर्शिका दिसणार आहे. हा पारदर्शिका

गुंतवणूकदारांसाठी फार महत्त्वाचा ठरणार आहे. नवीन बदल खालीलप्रमाणे अंमलात आले आहेत.

- १) लार्ज कॅप फंड : या योजनेखाली गुंतवणूकदारांकडून जमा रकमेपैकी किमान ८० टक्के गुंतवणूक देशातील पहिल्या १०० कंपन्या (Market Capital) बाजार भांडवल अग्रक्रमानुसार असतील अशा ठिकाणी फंड मॅनेजरकडून केली जाईल. या योजनेला लार्ज कॅप संबोधले जाईल.
- २) मिड कॅप फंड : या योजनेअंतर्गत गुंतवणूक केलेल्या एकूण रकमेपैकी फंड मॅनेजरकडून आपल्या देशातील १०१ ते २५० पर्यंतच्या कंपन्यांमध्ये किमान ८० टक्के गुंतवणूक (Market Capital) बाजार भांडवल अग्रक्रमानुसार केली जाईल, अशा योजना मिडकॅपअंतर्गत येतील.
- ३) स्मॉल कॅप फंड : अशा योजनेअंतर्गत जमा झालेल्या एकूण रकमेपैकी किमान ६५ टक्के रक्कम देशातील भांडवल बाजार अग्रक्रमानुसार २५० नंतरच्या सर्वच कंपन्या या स्मॉल कॅप

कॅटेगरीत येतात. मात्र अशा योजनेमध्ये जोखीम फार असते. अशा ठिकाणी गुंतवणूक करणाऱ्या योजनांना स्मॉल कॅप फंड गणले जाईल.

- ४) **लार्ज मिड कॅप फंड** : या योजनेअंतर्गत जमा झालेला निधी हा किमान ३५ टक्के लार्ज कॅप गुंतवणूक पहिल्या १०० कंपन्यांमध्ये व ३५ टक्के रक्कम व मिड कॅप १०१ ते २५० पर्यंत कंपन्यांमध्ये केली जाईल.
- ५) **मल्टी कॅप फंड** : अशा योजनेअंतर्गत जमा झालेला फंड किमान ६५ टक्के रक्कम लार्ज कॅप, मिड कॅप व स्मॉल कॅप कंपन्यांमध्ये गुंतविली जाईल. ज्या ज्या ठिकाणी संधी असेल, त्या त्या ठिकाणी फंड मॅनेजर गुंतवणूक वळवू शकतो. तीनही कॅटेगरीत गुंतवणूक करायची असेल तर अशा योजनांची निवड गुंतवणूकदार करू शकतो.
- ६) **सेक्टर फंड थिमॅटिक फंड** : विशिष्ट सेक्टर किंवा एखाद्या थीमनुसार येणाऱ्या कंपन्यांमध्ये किमान ८० टक्के रक्कम गुंतवणूक केली जाते. उदा. फार्मा, बँकिंग सेक्टर, इन्फ्रास्ट्रक्चर फंड. अशा योजनेला सेक्टर फंड किंवा थिमॅटिक फंड गणले जाईल.
- ७) **ईएलएसएस टॅक्स सेव्हिंग योजना** : ८० सी अंतर्गत कर सवलत मिळणारी योजना म्युच्युअल फंडमध्ये उपलब्ध असते. अशा योजनांतील गुंतवणूक किमान ८० टक्के इक्विटीमध्ये केली जाते.
- ८) **हायब्रीड फंड इक्विटी** : इक्विटी अन् डेट या दोन्ही मालमतेमध्ये गुंतवणूक केलेल्या योजनेला बॅलन्स फंड म्हणतात. इक्विटी ओरिएटेड बॅलन्स फंडमध्ये किमान ६५ टक्के रक्कम इक्विटी (समभाग) व बाकी डेट (कर्ज रोखे) अशी गुंतवणूक फंड मॅनेजरकडून केली जाते. अशा योजनेमध्ये जोखीम फार कमी असते. मिळणाऱ्या परताव्यावर इक्विटी कराची आकारणी केली जाते.
- ९) **हायब्रीड फंड** : डेट (कर्ज रोखे) व इक्विटी (शेअर्स) अशा दोन्ही मालमतेत गुंतवणूक फंड मॅनेजरकडून केली जाते. मात्र या योजनेमध्ये डेट (कर्जरोखे) मध्ये किमान ६५ टक्के गुंतवणूक व ३५ टक्के इक्विटीमध्ये केले जातात. वरील सर्व योजनेपैकी या योजनेमध्ये जोखीम कमी असेल; मात्र या योजनेतून मिळणाऱ्या फायद्यावर डेटचे कर आकारणी होईल.
- १) **डेट फंड** : सेबीच्या नवीन नियमानुसार डेट फंडामध्ये लिक्विड फंड, अल्ट्रा शॉर्ट टर्म, ड्युरेशन फंड, लो ड्युरेशन, मनी मार्केट, शॉर्ट ड्युरेशन, बँकिंग पीएसयू डेट फंड, डेट क्रेडिट रिस्क फंड, डायनॅमिक बाँड फंड, गिल्ट फंड, डेट हायब्रीड अशी डेट फंडमध्ये वर्गीवारी केली आहे. वरील बदलामुळे अनेक योजनांच्याच नावात बदल झाले आहेत.

परिणाम : प्रत्येक फंड मॅनेजर आपल्या गुंतवणूकदाराला चांगला परतावा मिळवून देण्याचा आटोकाट प्रयत्न करत असतो. त्यासाठी बाजारातील तेजी-मंदी व उपलब्ध संधीनुसार वेगवेगळे आराखडे बनवत असतो. काही वेळेस फंड

व्यवस्थापनाकडून योजनेच्या उद्देशाच्या व नियमाबाहेर जाऊन गुंतवणूक करित. उदा. लार्ज कॅप फंड योजनेतील अल्पकालीन भाग स्मॉल कॅप किंवा मिड कॅपमध्येही करत की, ज्यामुळे योजनेचा परतावा त्या कॅटेगरीमध्ये इतर योजनांपेक्षा आकर्षक ठरत व गुंतवणूकदाराला परतावा अधिक चांगला मिळत असतो. अशा भविष्यात नव्या नियमानुसार असे करता येणार नसल्या त्याचा परिणाम गुंतवणूकदाराला फटका बसणार आहे. निवड व्यवस्थापकाला एका चाकोरीतून काम करावे लागणार आहे. मात्र म्युच्युअल फंडमध्ये पारदर्शीपणा याचा उद्देशाने सेबीच्या नव्या आदेशानुसार बाजार भांडवलानुसार वर्गीकरण करणे म्युच्युअल फंडमध्ये धोरणात्मक बदल सुचविले आहेत.

वरीलप्रमाणे धोरणात्मक बदल सेबीने केल्याने नव्या बदलानुसार प्रत्येकी कॅटेगरीमध्ये एकच योजना असणार आहे. फंड मॅनेजरला नवीन नियमानुसार गुंतवणूक करावी लागणार आहे. त्यामुळे भविष्यात काही कॅटेगरीच्या योजनांचा परतावा कमी होण्याची शक्यता आहे. नव्या नियमानुसार बऱ्याच म्युच्युअल योजनांना एकमेकामध्ये समाविष्ट (Merging) करावे लागले. त्यामुळे बऱ्याच योजनांमध्ये मोठे बदल होऊन नावातही बदल झाले आहेत. पूर्वी गुंतवणूक केलेल्या गुंतवणूकदारांनी आपण घेतलेल्या योजना कोणत्या कॅटेगरीत गेल्या आहेत व त्या योजनेमधील जोखीम व मिळणाऱ्या परताव्याची शक्यता याबाबत पडताळणी करणे व त्यामध्ये असणारी जोखीम समजावून घेणे गरजेचे आहे व आपल्या गरजेनुसार पोर्ट फोलिओ बदल करून घेणे गरजेचे आहे.

गुंतवणूक क्षेत्रामधील म्युच्युअल फंड हे एक गुंतवणूक क्षेत्र झपाट्याने वाढत आहे अन् गुंतवणूकदारांचे हित जपणे या उद्देशाने या क्षेत्रावर सेबी फारच चांगल्या प्रकारे नियंत्रण करत आहे. गुंतवणूकदाराला आकर्षक व भरपूर फायदा मिळवून देणाऱ्या म्युच्युअल फंड योजना लोकप्रिय होत आहेत. २००८ मध्ये म्युच्युअल फंड मालमत्ता ५.०५ लाख कोटी होती. ती एप्रिल २०१८ अखेर २३.२६ लाख कोटीवर पोहोचली आहे. म्हणजेच गेल्या १० वर्षांत चार पटीने वृद्धी झालेली पाहावयास मिळत आहे. कित्येक योजनांनी गेल्या दहा वर्षांत १२ टक्के ते १५ टक्के परतावा दिला आहे. त्याच बरोबर आपल्या देशात एसआयपी नियमित गुंतवणूक पद्धत ही फार मोठ्या प्रमाणात लोकप्रिय ठरत आहे. एप्रिल २०१८ अखेर २.१६ कोटी खात्यांमधून दरमहा ६६९० कोटी इतकी रक्कम एसआयपी माध्यमातून म्युच्युअल फंडामध्ये जमा होत आहे. सर्वसामान्य लोकांना दरमहाच्या गुंतवणुकीतून संपत्ती निर्माण करण्यासाठी या योजना सरस ठरत आहेत. खऱ्या अर्थाने प्रत्येक गुंतवणूकदारांनी बदलत्या काळानुसार बदलणे गरजेचे आहे. पारंपरिक गुंतवणूक करण्यापेक्षा आपल्या गरजेनुसार म्हणजे एक दिवसापासून गुंतवणूक म्युच्युअल फंडामध्ये योजना उपलब्ध आहे. प्रथम आपल्या गरजांचे चांगल्या सल्लागाराकडून वाढत्या महागाईनुसार किती रक्कम लागेल याचा अंदाज घेऊन बजेटनुसार आर्थिक नियोजन करून गुंतवणूक करणे उचित ठरेल.